

звуками», втрачає смак естетичної цінності в слухачів, трансформується від естетичного способу мислення в спосіб оформлення навколишнього середовища.

Комерціалізація як спосіб життя стала сьогоднішнім, зумовлена загальноцивілізаційними процесами. Заклики до боротьби з тенденціями щодо втрати соціального значення академічного мистецтва й апеляція до здорового глузду політиків мають стати одним з проявів спротиву суспільства з метою збереження національної самоідентичності.

УДК 7.072.3+930.85

О. В. ОБЧАРУК
O. V. OVCHARUK

ІННОВАЦІЯ ЯК СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

INNOVATION AS A STRATEGY OF MODERN CULTURE-ART EDUCATION

Розглянуто актуальні проблеми сучасної культурно-мистецької освіти, виокремлено напрями, що потребують інноваційних підходів, проаналізовано застосування на прикладі діяльності Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв.

Ключові слова: сучасна культурно-мистецька освіта, інновації, новітні моделі, творчі індустрії.

Рассмотрены актуальные проблемы современного культурно-художественного образования, выделены направления, требующие инновационных подходов, проанализировано их применение на примере деятельности Национальной академии руководящих кадров культуры и искусств.

Ключевые слова: современное культурно-художественное образование, инновации, новейшие модели, творческие индустрии.

The article is devoted to topical issues of contemporary cultural and artistic education, determines the areas that require innovative approaches. The ways they use the example of the National Academy of Culture and Arts.

Key words: contemporary cultural and artistic education, innovation, new models, the creative industry.

На сучасному етапі розвитку України будується новітня оригінальна система мистецької освіти з притаманними саме їй духовними традиціями й ментальними особливостями. Як унікальний культурний феномен вона реагує на виклики часу, кризові явища світової та національної економіки, проблеми розвитку яких

особливо актуальні саме для культурно-мистецької сфери. Незважаючи на це, формування нової культурної реальності потребує сучасного прогностичного погляду на перспективи розвитку вітчизняної соціокультурної сфери, в якій доведеться функціонувати системі мистецької освіти. Це, у свою чергу, потребує вироблення як сучасних стратегій, новітніх підходів, так і переосмислення та вдосконалення вже існуючих, апробованих часом і практикою, моделей мистецької освіти.

Утім, вирішення цих завдань пов'язане із певними об'єктивними реаліями, наявними в нашому суспільстві, такими як: поступова зміна характеру суспільних відносин; різноманітність і строкатість духовного життя; формування нових соціально-духовних потреб, критеріїв оцінки явищ культури і мистецтва; особистісний акцент у соціумі та в культурній сфері зокрема; формування нової інфраструктури культурної сфери та вироблення й упровадження нових принципів управління нею під впливом важелів ринкової економіки [3, с. 243].

У таких об'єктивних соціально-економічних умовах особливого значення набуває здатність мистецької освіти до оновлення, її відкритість до інновацій. Особлива роль у цьому процесі належить освітньому мистецькому навчальному закладу, який (кожен по-своєму) має бути інноваційним і водночас виконувати ту важливу суспільну місію, яка спрямована на збереження та трансляцію споконвічних національних культурних цінностей і передбачає:

- творення духу вітчизняної культури, формування й зміцнення її базових основ;
- збереження національної історичної і культурної спадщини, розмаїття традицій, забезпечення передачі їх майбутнім поколінням;
- формування системи позитивних цінностей, що сприяють реалізації творчого потенціалу нації.

Інноваційним нині має бути кожен мистецький навчальний заклад, оскільки це прикмета часу, своєрідна культура, де інновації, безумовно, новий конкурентоспроможний продукт в освітньому світовому просторі, а розумно побудована гнучка система, яка постійно продукує нові ідеї, дозволяє розвиватися в поліритмічному розмаїтті яскравій Особистості.

У сучасному освітньому просторі існують навчальні заклади, діяльність яких від заснування ґрунтується на принципово оновлених засадах. Такі навчальні заклади виконують дуже важливу функцію, генеруючи нові ідеї та являючи собою полігон для їх випробування. Саме тут відбуваються процеси активного акумулювання сили різних духовних потоків, поєднання прагматизму з романтизмом, традицій та інновацій, неперервності пошуку

й ґрунтового аналізу практичної діяльності, високого рівня дисципліни з відчуттям внутрішньої свободи.

Так, немало теоретичних і практичних проблем вітчизняної мистецької освіти у вимірах її входження до європейського мистецько-освітнього простору, пошуку способів модернізації та визначення напрямів її подальшого розвитку, з огляду на стратегічні потреби держави та зважаючи на особливості українського суспільства, вирішується в рамках діяльності провідного вищого мистецького навчального закладу — Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв (м. Київ).

Проблемам мистецької освіти присвячено численні публікації на шпальтах фахових наукових видань, що публікуються в Академії, таких як «Актуальні проблеми історії, теорії та практики культури», «Мистецтвознавчі записки», «Культура і сучасність», «Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв».

Практичному вирішенню проблем мистецької освіти сприяє проведення в Академії численних міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій, організованих спільно з навчальними та науковими установами, навчально-методичними центрами обласних управлінь культури, Головним управлінням культури і мистецтв Міністерства культури, Інститутом культурології АМУ, Українським центром культурних досліджень.

Так, за останні роки було проведено всеукраїнські науково-практичні конференції, присвячені проблемам художньої та мистецької освіти: «Художня освіта і суспільство ХХІ століття: духовні, культурологічні, мистецькі виміри», «Мистецька освіта та мистецтво освіти в контексті формування сталого суспільства», «Навчальні заклади культури і мистецтв України: особливості входження в Болонський процес», «Мистецька молодь України в європейському просторі ХХІ століття», «Музичне мистецтво й освіта ХХІ століття: теорія і практика», «Діяльність продюсера в культурно-мистецькому просторі ХХІ століття: традиції, концепції, перспективи», «Трансформація освіти і культура: традиції та сучасність» тощо.

Серед найактуальніших питань, що стали предметом обговорень у рамках проведених конференцій, слід визначити такі: філософське осмислення мистецької освіти в контексті європейської інтеграції, провідні тенденції розвитку вітчизняної мистецької освіти в сучасному полікультурному просторі, інтеграційні процеси в межах різних видів мистецтв, проблеми підготовки фахівців мистецько-освітньої сфери тощо. Також, надзвичайно актуальною проблемою, що вже здобула суспільне визнання, є модернізація мистецької освіти в контексті Болонського процесу.

Нині, керівниками вищих мистецьких навчальних закладів, провідними вченими, фахівцями ця проблема обговорюється в рамках науково-практичних конференцій, «круглих столів», нарад на найвищому освітянському рівні. Основною тезою цих зустрічей є пошук способів наближення вітчизняного мистецько-освітнього процесу до європейських стандартів, що дозволяє Україні ввійти в єдиний європейський освітній простір, і при цьому не втратити в національній освіті своєї ідентичності та позитивних надбань. Адже в тексті Болонської декларації зазначається: «Ми беремо на себе зобов'язання досягти окреслених цілей у межах своєї компетенції та поважаючи відмінності в культурі, мові, національних системах, а також автономію університетів з метою зміцнення європейської сфери вищої освіти, передусім, на засадах рідної історії та культури» [4, с. 9].

Приєднання України до Болонської конвенції зумовило незворотній рух вітчизняної системи освіти до євроінтеграції. У цьому контексті мистецька освіта теж поступово набуває спільних ознак із європейською. Утім, вагомі практичні надбання та досягнення музичної освіти, яка протягом десятиріч сформувалась у нашій країні, обумовлені такими важливими її ознаками, як безперервність, ступневість, наступність.

Отже, презентовані теоретичні та практичні підходи демонструють активні пошуки науково-педагогічної освітянської думки щодо вирішення тих актуальних проблем, які нині постають перед сучасною мистецькою освітою на всіх рівнях.

Актуальність і нагальність вирішення цих проблем пов'язана, передусім, із тими процесами, які відбуваються в системі вітчизняної мистецької освіти. Так, згідно з Болонською конвенцією, по акінченню початкового мистецького начального закладу та після навчання за спрощеною програмою, студент отримує диплом бакалавра. Далі бажуючі можуть пройти додатковий курс навчання (один-два роки) й отримати диплом магістра. Така дворівнева модель вищої мистецької освіти викликала гостру дискусію, а іноді й опір серед спеціалістів мистецьких ВНЗ, адже вітчизняна система мистецької освіти є загальновідомою й визнаною в усьому світі і характеризується, передусім, безперервністю музичного навчання.

Безперервність мистецької освіти забезпечується самим характером мистецької діяльності, належний професійний рівень якої досягається й підтримується протягом тривалого навчання майбутнього митця в спеціалізованій школі, училищі та ВНЗ. Саме так відбувається формування достатнього рівня виконавського професіоналізму, що дозволяє готувати висококваліфікованих фахівців-виконавців. І значну роль у цьому процесі відграють саме

початкова та середня ланка мистецької освіти — музичні школи й училища.

Одноставність поглядів на цю проблему спонукала об'єднати зусилля керівників провідних творчих ВНЗ України, щоб не тільки на рівні дискусій, а дієво відстояти й зберегти результативну та перевірену часом модель фахової підготовки майстрів мистецтв високого професійного рівня, яка складається з класичної, сформованої десятиріччями, тріади: музична школа — музичне училище — ВНЗ.

Не менш важливі завдання стоять і перед вищою мистецькою освітою. Так, поряд із традиційною підготовкою мистецьких кадрів, вищий мистецький навчальний заклад має надати своїм випускникам вагомому обсягу сучасних знань, які дозволяють молодим митцям інтегруватись у будь-який соціум та культурний простір. Адже випускник сучасного мистецького навчального закладу — це не тільки спеціаліст певного напрямку, це фахівець, діяльність якого пов'язана зі співпрацею з різними агенціями (продюсерськими, концертними, театральними), компаніями, що записують аудіо та відео, виконавськими колективами та диригентами.

Сучасна соціокультурна реальність висуває нові виклики. Дедалі активніше прогресує нова світова концепція територіального, соціального й економічного розвитку, яка на перший план сучасної інноваційної економіки ставить культурні ресурси та творчість. Культура і творчість таким чином стають (або мають стати, там де цього ще не відбулося) головними рушійними та ресурсами розвитку інноваційної економіки, що сьогодні набула назви креативної. І, відповідно, інноваційний сектор, що формується в економіці на ресурсах культури і творчості, називають творчими або креативними індустріями. Творчі індустрії представлені організаціями й компаніями, що здійснюють підприємницьку діяльність, згідно з якою економічна цінність товарів і послуг пов'язана з їх існуванням як елемента культури. Певні типи соціально-культурної діяльності, де превалює творча, культурна складова, також можуть уважатися творчими індустріями.

У зв'язку із цим фахівці, котрі здобули цілий спектр новітніх знань і професійна підготовка яких надає можливості працювати на радіо та телебаченні, у сфері різноманітних творчих індустрій, потребують співпраці з різними творчими — продюсерськими, концертними, театральними — агенціями, компаніями, що записують аудіо та відео, виконавськими колективами, солістами академічних та естрадних ансамблів, диригентами. Особливої цінності нині набувають фахівці з уміньми працювати у сфері організації музичних вистав, концертів, які мають навички

організації концертної та гастрольної діяльності колективів філармоній, музичних і музично-драматичних театрів, аматорських колективів народної творчості, здатні здійснювати підготовку й проведення мистецьких фестивалів, конкурсів, різноманітних мистецьких проєктів, бути продюсерами академічних та естрадних колективів і окремих виконавців. Реальність диктує нові умови праці митця, ставить нові завдання, на які слід зважати в процесі навчання. У зв'язку із цим сучасна культурно-мистецька освіта, від початкової до вищої, потребує суттєвого змістового оновлення.

Цю проблему вирішує у своїй діяльності Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв (м. Київ). Підготовку відповідних спеціалістів у галузі музичного мистецтва здійснює професорсько-викладацький склад кафедри теорії, історії культури і музикознавства НАКККІМ. Очолює кафедру з 2004 р. Шульгіна Валерія Дмитрівна, доктор мистецтвознавства, професор, член Національної спілки композиторів України, Міжнародної асоціації музичних бібліотек, архівів і документальних центрів (IAML), Міжнародного товариства «Електронне зображення і візуальні мистецтва» (EVA), двох спеціалізованих учених рад, експертної ради ВАК України, редакційних колегій провідних наукових журналів, автор понад 150 науково-методичних публікацій, зокрема трьох монографій, 14 підручників і посібників для середньої та вищої музичної школи.

Науково-педагогічний потенціал кафедри становлять 6 професорів, 10 доцентів та 8 ст. викладачів — заслужених працівників культури та народних артистів України, відомих музикознавців, композиторів, член-кореспондентів Академії мистецтв України, членів міжнародних організацій у галузі збереження культурних цінностей.

Установлення кафедрою теорії, історії культури і музикознавства міжнародних зв'язків з Флорентійським Університетом (Італія), Університетом ім. Марії Кюрі-Склодовської в Любліні (Польща), міжнародними товариствами музичних бібліотек (IAML) і візуальних мистецтв (EVA) надає можливості майбутнім фахівцям брати участь у розробці різноманітних за напрямками міжнародних мистецьких проєктах.

Відповідні навчальні плани, розроблені зі спеціальності «Музичне мистецтво», містять дисципліни, що надають знання з музичної інформатики, психології управління, методики організації мистецьких проєктів, реклами та видавничої справи, публік рилейшенз, економіки культури і мистецтва, законодавства й авторського права, пошуку джерел фінансування мистецьких проєктів тощо. Такий підхід вирішує проблему не тільки змістового оновлення, а й надання випускникам мистецьких навчальних

закладів сучасних новітніх кваліфікацій, які є надзвичайно актуальними на ринку мистецьких послуг.

Про потребу на ринку праці у фахівцях, що мають новітні знання в галузі музичного мистецтва, свідчить перелік професій, долучених нещодавно до Класифікатора професій України (ДСТУ 3919-98), серед яких: продюсер, імпресаріо; керівник проектів у сфері нематеріального виробництва.

Утім, уже сьогодні дедалі більше стають потрібні такі професії:

- менеджер музичного мистецтва;
- менеджер творчих індустрій;
- арт-менеджер;
- арт-директор.

Саме тому, реагуючи на потреби сучасного мистецького ринку праці, кафедра теорії, історії культури і музикознавства НАК-ККіМ вперше в Україні започаткувала нову сучасну кваліфікацію «Музикознавець-музичний продюсер, імпресаріо, викладач мистецьких дисциплін». Професорсько-викладацький колектив кафедри активно розробляє відповідні навчальні програми, спецкурси налагоджує співпрацю із провідними продюсерськими компаніями та концертними агенціями.

Крім того, в перспективах роботи навчального закладу — запропонувати нову кваліфікацію «менеджер творчих індустрій». У зв'язку із цим окремо має бути розглянута потреба держави в підготовці менеджерів творчих індустрій та очікування суспільства. І дійсно, чи існує чітко визначена потреба у вітчизняних фахівцях, які забезпечуватимуть національно орієнтований розвиток основних креативних галузей, що базуються на авторському праві (реклама, кіно, музика, шоу, телебачення, радіо, візуальне мистецтво, дизайн тощо), і створюватимуть національний культурний продукт — економічно і творчо привабливий. Адже саме творчі індустрії можуть суттєво змінити структуру економіки, принести прибуток державі, працювати на культуру, мораль і етику суспільства.

Отже, вітчизняна культурно мистецька освіта, з огляду на вагомий суспільно-політичний зрушення в нашому суспільстві, входження до європейського освітнього простору, очікує значних трансформаційних змін. Вирішення проблем культурно-мистецької освіти потребує обговорення на багатьох рівнях — від навчальних закладів до комітетів Верховної ради, — консолідації сил широкої мистецької громадськості для того, щоб, рухаючись уперед, не втратити тих вагомих надбань вітчизняної системи освіти, значущість яких доведена часом і високими здобутками вітчизняної педагогічної та виконавської школи.

Список літератури

1. Андрущенко В. П. Мистецька освіта в системі формування педагога ХХІ століття / В. П. Андрущенко // Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова: Зб. наук. праць. — Вип. 1 (6). — К.: НПУ, 2004. — С. 3–7.
2. Класифікатор професій. ДК 003:2005: Прийнято та надано чинності наказом від 26 грудня 2005 р. № 375: На заміну ДК 003-95 / Держспоживстандарт України / С. Мельник (розроб.). — Офіц. вид. — К.: Соцінформ, 2005. — 615 с. — (Національний класифікатор України).
3. Проблеми мистецької освіти: Типологічні критерії та науково-методична розробка / О. І. Безгін, Г. Є. Бернадська, І. С. Кочарян, О. І. Дацко, О. Ю. Успенська / Інститут культурології Академії мистецтв України. — К.: КСПД Голосуй, 2008. — 400 с.
4. Рожок В. І. Музична освіта в Україні на межі століть: реалії, проблеми, перспективи / В. І. Рожок // Часопис національної музичної академії України ім. П. І. Чайковського: Наук. журнал, 2009. — № 1(2). — С. 3–15.

УДК [378.016:008] (091)(477.81)

С. В. ВИТКАЛОВ, В. Г. ВИТКАЛОВ
S. V. VYTKALOV, V. H. VYTKALOV

З ІСТОРІЇ СТАНОВЛЕННЯ КУЛЬТУРОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ В РЕГІОНІ

FROM THE HISTORY OF THE CULTUROLOGICAL EDUCATION DEVELOPMENT IN WESTERN UKRAINE

Аналізується становлення культурологічної освіти на західноукраїнських теренах.

Ключові слова: культурологічна освіта, художнє життя, історичний розвиток.

Анализируется становление культурологического образования в Западной Украине.

Ключевые слова: культурологическое образование, художественная жизнь, историческое развитие.

The sources of becoming of culturological education are analyzed in Western Ukraine.

Key words: culturological education, artistic life, historical development.

Прогнозування сучасних культурно-мистецьких процесів неможливе без глибокого вивчення історії становлення різних форм освіти, сутності аматорства, участі різних соціально-демографічних груп у наявних типах художніх колективів, їх ролі в життєдіяльності населення та трансформації на певних історичних етапах розвитку держави. Адже лише знання суспільно-політичних